

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра тюркської філології

Курсова робота
з тюркської філології

на тему:

**ГРАМАТИЧНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ
ТУРЕЦЬКИХ ГАЗЕТНО-ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ**

Студентки групи Птур 14-20
факультету східної і слов'янської філології
денної форми навчання
Освітньої програми
Турецька мова і література та переклад,
друга східна мова, західноєвропейська мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.068 Східні мови та
літератури (переклад включно),
перша – турецька

Лисак Валерії Миколаївни

Науковий керівник:
доц. Сіленко Наталія Василівна
Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	7
1.1. Дослідження поняття “перекладацькі трансформації” у працях зарубіжних та вітчизняних учених.....	7
1.2. Класифікації перекладацьких трансформацій.....	10
Висновки до розділу 1	15
РОЗДІЛ 2. ЗАСТОСУВАННЯ ГРАМАТИЧНИХ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТУРЕЦЬКИХ ГАЗЕТНО- ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ	17
2.1. Граматичні перекладацькі трансформації.....	17
2.2. Застосування граматичних перекладацьких трансформацій.....	18
2.2.1. Заміна частини мови.....	18
2.2.2. Додавання.....	21
2.2.3. Вилучення.....	24
2.2.4. Заміна членів речення (синтаксичні заміни в реченні).....	26
Висновки до розділу 2	28
ВИСНОВКИ	30
ÖZET	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	34

ВСТУП

Мова – це система знаків, яка виникла та безперервно перебуває у стані розвитку задля забезпечення комунікації між людьми; це ключовий засіб спілкування та пізнання. Мовознавство – це наука про мову, її витоки, те як вона функціонує, з чого складається, як розвивається (Карпіловська, 2019). Мовознавці, або лінгвісти, - учені, які займаються цією наукою.

Перекладознавство – це гуманітарна дисципліна, що була започаткована в 30-х роках ХХ століття, сама ж наука виникла пізніше і є доволі молодою.

У сучасному світі максимально важливо вміти будувати якісні відносини та контакти, зокрема на міжнародному рівні, пристосовуватись до надбань еволюції, упевнено розвивати свої навички та користуватись вже наявними. Ще на ранніх етапах розвитку суспільства люди відчували потребу в більш якійсній та ефективній комунікації не лише в межах певної общини, але й на більш високому рівні. Мовний посередник – людина, яка виконувала ці функції. З виникненням нових держав механізм побудови якісних міжнародних відносин став необхідністю і зберігає цей статус до сьогоднішніх днів.

У наш час перекладач – це професіонал, який володіє мистецтвом перекладу. Безумовно, зараз переклад перебуває зовсім на іншому рівні, ніж колись. Це невід’ємна складова у галузі міжнародних відносин. Якісна робота перекладача – це чіткий алгоритм дій у процесі перекладацької діяльності, уникнення труднощів при виконанні перекладу, використання низки різноманітних навичок. Варто пам’ятати, що виключне знання іноземних мов не можна назвати єдиним гарантом досконалого перекладу. Перекладач повинен також звертати свою увагу на наявність широкого кола знань з багатьох сфер, доцільне застосування певних перекладацьких трансформацій (далі – ПТ).

Метою перекладу є досягнення максимальної еквівалентності, цілісності й точності обробленого тексту, збереження ознак тексту з точки зору стилістики, передача повноти змісту. Ефективним способом виконання якісного перекладу є перекладацькі трансформації.

Такі вітчизняні мовознавці як В. Лобода, А. Павельєва, Я. Андрусь, А. Задорожна, І. Сіняговська, А. Боднарчук, А. Банзерук, І. Корунець, присвятили свої праці дослідженню перекладацьких трансформацій, в тому числі їх класифікації. Зарубіжні науковці, а саме як З. Харріс, Р. Міньяр-Белоручев, Л. Бархударов, В. Комісаров, Л. Латишев, Т. Левицька, С. Максимов, А. Федоров, А. Фітерман, Я. Рецкер, О. Швейцер, В. Ярцев, також не оминули це актуальне питання.

У межах нашого дослідження буде проведено аналіз граматичних перекладацьких трансформацій, що можуть бути використані при перекладі турецьких газетно-публіцистичних текстів.

Газетна публіцистика – це одна із форм засобів масової інформації. Преса інформує суспільство про найважливіші події, наголошує на різноманітних актуальних проблемах побутового, соціального, політичного, філософського характеру. Таким чином, це важливий елемент навколишньої дійсності з неабияким значенням для різних сфер життя, зокрема політичної та суспільної. У текстах газетно-публіцистичного стилю присутній певний стиль, проте вони все-ж орієнтовані на загальну аудиторію. Тому в перекладача виникає завдання, що полягає в якомога точній передачі змісту повідомлення зі збереженням доступності викладу.

Тексти газетно-публіцистичного стилю привертають до себе увагу представників різних галузей, а також мовознавців, зокрема перекладачів. Переклад текстів газетно-публіцистичного стилю з різноманітних інформаційних джерел – це поширений вид діяльності серед перекладачів. Саме тому фахівець повинен володіти знаннями щодо певних особливостей таких матеріалів та вміти оперувати професійними навичками.

Особлива будова турецької мови може спричинити певні труднощі при перекладі текстів на іншу мову, зокрема українську. Досвідчений перекладач знає, що виконати переклад з турецької – це майже чи не завжди трансформувати речення повністю або його частини. Саме тому в нашій роботі увага головним чином приділяється перекладацьким трансформаціям, які можна застосувати при процесі перекладу, порівнянні тексту мовою оригіналу та мовою перекладу, аналізу розбіжностей.

Актуальність теми нашого дослідження полягає в тому, що на сучасному етапі наявна недостатня кількість досліджень саме граматичних перекладацьких трансформацій на прикладі турецьких газетно-публіцистичних текстів.

Мета роботи – дослідити граматичні перекладацькі трансформації при перекладі турецьких газетно-публіцистичних текстів. Поставлена мета зумовлює виконання наступних завдань:

- 1) визначити теоретичні засади дослідження перекладацьких трансформацій;
- 2) розглянути дефініції перекладацьких трансформацій, запропоновані українськими та зарубіжними дослідниками;
- 3) охарактеризувати наявні класифікації перекладацьких трансформацій за працями українських та зарубіжних учених;
- 4) обрати одну з описаних класифікацій перекладацьких трансформацій для подальшої роботи в практичній частині;
- 5) описати вживання ПТ з турецької мови на українську на основі отриманих прикладів;

Об’єктом дослідження є перекладацькі трансформації.

Предметом дослідження є граматичні перекладацькі трансформації з турецької мови на українську при перекладі газетно-публіцистичних текстів.

Задля виконання поставлених нами завдань наукової роботи ми звернулись до лінгвістичного методологічного апарату. Було застосовано такі **методи** як: метод суцільної вибірки (для пошуку фактичного матеріалу та прикладів із джерел засобів масової комунікації Туреччини), метод критичного аналізу (для вивчення праць науковців), описовий метод (при визначенні змісту турецьких текстів газетно-публіцистичного стилю), зіставний метод (при порівнянні оригінального тексту з перекладеним текстом).

Матеріалом дослідження слугували речення з турецьких текстів газетно-публіцистичного стилю, які були зібрані з Інтернет-видань (“Hürriyet”, “CNN Turk”, “BBC Türkiye”, “Cumhuriyet” тощо) під час виконання наукової роботи.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в проведенні досить широкого дослідження граматичних перекладацьких трансформацій на основі

турецьких газетно-публіцистичних текстів; укладено перелік основних граматичних перекладацьких прийомів, які використовуються при перекладі турецьких газетно-публіцистичних текстів українською мовою.

Практичне значення роботи зумовлене можливістю застосування її результатів як додаткового джерела для вивчення, дослідження та аналізу граматичних перекладацьких трансформацій на прикладі турецької мови в лінгвістичних закладах вищої освіти під час викладання таких дисциплін, як “Практичний курс перекладу”, “Граматичні труднощі перекладу з турецької мови”, “Теорія і практика перекладу”, а також для укладання чи доповнення класифікацій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

1.1. Дослідження поняття “перекладацькі трансформації” у працях зарубіжних та вітчизняних учених

Переклад – це вид людської діяльності, який бере свій початок ще тоді, коли переклали Старий Заповіт, у 2-3 столітті до нашої ери. Колись люди, які займались перекладанням, тобто перекладачі, вважали складним визначити сутність поняття перекладу, його предмет тощо, адже переклад носив переважно практичний характер.

Переклад та перекладацька діяльність завжди відігравали неабияку роль для соціуму на різних відрізках часу. Перш за все, завдяки перекладу люди мали змогу ефективно та якісно комунікувати один з одним, взаємодіяти з іншими культурами, літературами, народами. Справді, переклад – це такий унікальний інструмент, за допомогою якого здійснюються глобальні процеси в різноманітних мовних та культурних товариствах. На сучасному етапі вивчення лінгвістичних аспектів “перекладу” перебуває у полі зору багатьох мовознавців. Учені намагаються зрозуміти та дослідити цей феномен комунікації, а також “перекладацькі трансформації”, за допомогою яких і відбувається процес перекладу.

За словами С. А. Каракул (2015), переклад є настільки важливим, як і оригінальний текст, тому перекладач повинен володіти талантом письменника, аби передати всю повноту думки, яка була закладна в зміст.

Переклад – це відтворення іноземною мовою задуму, який походить з мови оригіналу, без втрати форми та змісту, з використанням різноманітних трансформацій. Основна складність при перекладі – це отримати такий же цілісний текст, як і в оригіналі. Варто зазначити, що не завжди доцільно використовувати формальні еквіваленти, натомість варто покладатись на низку мовних засобів, що мають однакові функції.

Під терміном “переклад” розуміється як продукт, так і процес діяльності перекладача. Доцільно розмежувати ці два значення слова “переклад”. Перше

значення – це перекладений текст або текст перекладу. Друге ж значення – це перекладацька діяльність або процес перекладу. Перекладач має володіти достатньою кількістю знань про обидва поняття, а саме про текст, який є вихідним продуктом діяльності, і про діяльність, під час якої виконується переклад.

Переклад – це процес міжмовної та міжкультурної комунікативної взаємодії, під час якого текст, який піддається перекладу, перетворюють на вторинний текст шляхом заміни (Лобода, 2019).

Переклад – це унікальний вид комунікації, що виникає в результаті двомовної діяльності. Мовна діяльність базується на наступних компонентах: говоріння, письмо, читання, аудіювання. Переклад об'єднує всі ці форми завдяки двом мовам. Таким чином, ми можемо спостерігати наступні види (способи) перекладу – усний та письмовий. При усному перекладі переважає аудіювання та говоріння, а при письмовому – читання і письмо. Перекладач намагається усвідомити певну думку на одній мові та передати її сенс іншою мовою.

Важливо також розумітися на таких видах перекладу:

- адекватний – існує для передачі виключно змісту тексту, не порушуючи мовні норми мови перекладу (Павельєва & Андрусь, 2020);
- вільний – для автентичної передачі змісту тексту мови оригіналу, не порушуючи мовні норми мови перекладу (Павельєва & Андрусь, 2020);
- художній – використовується при перекладі художніх творів з метою художньо-естетичного захоплення реципієнта (Павельєва & Андрусь, 2020);
- спеціальний – застосовується, щоб передати конкретну інформацію при перекладі текстів оригінального характеру, що належать до суспільно-політичних, офіційно-ділових, науково-технічних стилів (Павельєва & Андрусь, 2020);
- повний письмовий – переклад у письмовому варіанті (Павельєва & Андрусь, 2020);
- усний – усна форма перекладу, при якому інформація відтворюється одноразово без подальшого повторення (Павельєва & Андрусь, 2020).

На якість перекладу впливає дуже багато факторів, вміння перекладача виконати якісний переклад залежить перш за все від навичок досягнення еквівалентності та адекватності (Бабатюрк, 2021).

Звернімося до праці українського тюрколога С. Сорокіна (2006), де він порушив питання еквівалентності та адекватності при перекладі видо-часових форм у газетних текстах. За словами дослідника, не можна говорити про абсолютну чи навіть приблизну тотожність (еквівалентність), адже українська мова є біднішою порівняно з турецькою (з погляду набору видо-часових форм) (Сорокін, 2006). На нашу думку, недостатня еквівалентність виникає не лише при перекладі видо-часових форм, а загалом є частотним явищем в цьому контексті.

На думку турецької дослідниці М. М. Кону (2019), основною проблемою мови та мовознавства є еквівалентність; не слід нехтувати важливістю та необхідністю визначення всіх одиниць, що відображають словникові склади обох мов.

Умова досягнення якомога правильнішого перекладу передбачає доречне використання тих чи інших змін, без яких переклад важко уявити, тобто уміле оперування різноманітними ПТ. Текст мови перекладу якомога чіткіше передає основний зміст тексту оригіналу лише тоді, коли спеціаліст взяв до уваги особливості складу мов і використав певні ПТ (Лобода, 2019).

В. Пілік (2019) також зазначає, що для досягнення адекватності перекладу варто вдаватись до міжмовних перетворень, адже перекладений текст має бути зрозумілий читачам та відображати оригінал згідно з усіма його особливостями форми й змісту.

На сьогоднішній день вчені не мають єдиної сформованої дефініції “перекладацька трансформація”. Праці таких дослідників, як Р. Міньяр-Белоручева, Л. Бархударова, В. Комісарова, Л. Латишева, Т. Левицької, С. Максимова, А. Федорова, А. Фітерман, Я. Рецкера, О. Швейцера, В. Ярцева залишаються актуальними протягом багатьох років.

Зокрема, існує думка, що ПТ – це зміна формальних (у відношенні лексичних та граматичних трансформацій) або семантичних (у випадку із семантичними

трансформаціями) компонентів вихідного тексту без втрати даних, які передають під час процесу перекладу (Лобода, 2019).

Водночас є і уявлення, що ПТ – це численні перетворення в різноманітних варіаціях, які виконують попри формальні та семантичні показники двох різних мов, а мета такої процедури – досягнення еквівалентності перекладу (Задорожна, 2020). Крім того, лінгвіст визначає такі перекладацькі перетворення, як певний зв'язок, що виникає між двома мовними або мовленнєвими одиницями, при тому, що одна з них є первинною, друга ж утворюється завдяки основі першої (Задорожна, 2020).

ПТ – це заміна, яка виникає в процесі перекладу, певної форми іншою, результатом якої є зв'язок на рівні початкових та кінцевих мовних виразів (Лобода, 2019). Інше трактування перекладацької трансформації – це вид перекладу, особливістю якого є недотримання “семантико-структурного паралелізму” при перегляді оригіналу та перекладу (Лобода, 2019).

Звернемо також увагу на ще один варіант запропонованого визначення: ПТ – це перетворення, які дозволяють відійти складових оригінального тексту до одиниць тексту перекладу (Лобода, 2019). Це такі трансформації, які використовують для перекладу абсолютно різної літератури, за умови якщо скористатись словниковим варіантом відповідника є недоречним або неможливим (Лобода, 2019).

Отже, переклад – це складне явище перетворення оригінального тексту однією мовою в перекладений текст іншою мовою, що може означати як процес, так і результат діяльності. ПТ – це перетворення або зміни, які відбуваються у просторі двох мов, перефразування та перебудова одиниць оригінального тексту; кінцевою метою цих дій є досягнення перекладацької адекватності (еквівалентності).

1.2. Класифікації перекладацьких трансформацій

Учені по-різному підходять до питання класифікації ПТ. На сьогоднішній день існують різні види таких класифікацій, оскільки мовознавці мають різні точки зору щодо визначення поняття ПТ, не говорячи вже про класифікацію. Однак все-ж є

найбільш широко використовувні та обґрунтовані класифікації, запропоновані фахівцями.

I. Сіняговська (2014) у своїй праці, де вона описує типи ПТ, звертається до класифікацій різних учених. Наприклад, за однією з таких, перетворення поділяються на:

- 1) граматичні – заміна члена речення або частини мови (Сіняговська, 2014);
- 2) лексичні – конкретизація, генералізація, диференціація значень, антонімічний переклад, компенсації втрат у процесі перекладу, смислового розвитку та цілісному перетворенні (Сіняговська, 2014).

Водночас згадують і про класифікацію, де трансформації ділять на три види:

- 1) граматичні – це такі прийоми, як перестановки, перебудови, додавання, вилучення і заміни (Сіняговська, 2014);
- 2) лексичні – додавання, заміни, конкретизація та генералізація (Сіняговська, 2014);
- 3) стилістичні – описовий переклад, синонімічні заміни, компенсація тощо (Сіняговська, 2014).

Ми можемо спостерігати також класифікацію, де знову-таки виділяють два типи перетворень:

- 1) лексичні – сюди відносять компенсацію, конкретизацію, генералізацію, антонімічний переклад та інші прийоми (Сіняговська, 2014);
- 2) граматичні – тут використовують такі способи, як додавання, вилучення, перестановки, транспозиції (Сіняговська, 2014).

А. Боднарчук (2021) пише розмежування трансформацій на лексичні, лексико-граматичні, граматичні, стилістичні.

А. Задорожна (2020) подає наступну класифікацію перекладацьких трансформацій:

- 1) Формальні. До формальних трансформацій відносять заміни графем або фонем МО на графеми (фонеми) МП, що близькі до них за артикуляцією та акустикою (Задорожна, 2020). Це такі трансформації, як транскрибування, транслітерування, калькування, адаптивне транскодування, змішане транскодування (Задорожна, 2020).

2) Лексично-семантичні. Лексико-семантичні трансформації поділяють на: конкретизацію, генералізацію, диференціацію й модуляцію значень (Задорожна, 2020). До лексико-граматичних трансформацій відносять: додавання, вилучення, описовий переклад, антонімічний переклад, перестановки тощо (Задорожна, 2020).

3) Граматичні трансформації: заміна частин мови, перестановка членів речення, об'єднання та членування речень (Задорожна, 2020). Стилiстичні трансформації: архаїзація, модернізація, нейтралізація, експресивація (Задорожна, 2020).

Розглянемо наступний приклад класифікації ПТ, де їх розмежовують по чотирьох рівнях. На компонентному рівні трансформацій застосовують різноманітні заміни мовних одиниць, наприклад, лексичні засоби замінюють на синтаксичні, фразеологічні, морфологічні тощо (Сіняговська, 2014). Трансформації на референціальному рівні – це конкретизація, генералізація, метонімічні трансформації, заміна реалій, реметафоризація, деметафоризація; сюди ж відносимо комбінацію трансформацій, комплексні трансформації (Сіняговська, 2014). Стилiстичний рівень трансформацій включає у себе компресію (опущення елементів, лексичне згортання, еліпсис тощо) та розширення (Сіняговська, 2014). За цією класифікацією, на одному рівні можуть відбуватись різні види трансформацій, зокрема, на стилістичному рівні можуть існувати і лексичні, і граматичні трансформації (Сіняговська, 2014).

Інша класифікація демонструє розподіл трансформацій на три види (Сіняговська, 2014):

1) лексичні – до цього виду належать прийоми конкретизації та генералізації (Сіняговська, 2014);

2) граматичні – прийоми пасивізації, заміни членів речення або частин мови, членування або об'єднання елементів (Сіняговська, 2014);

3) семантичні – заміни на метафоричному та синонімічному рівні, антонімічний переклад, компенсація, логічний розвиток (Сіняговська, 2014).

Розглянемо ще один варіант класифікації ПТ. Виокремлюють чотири ключових типи трансформацій: 1) перестановки; 2) додавання; 3) опущення; 4) заміни (Банзерук, 2021).

Таким чином, перестановки – це зміна розташування мовних елементів у тексті, що перекладається, відносно оригінального тексту, при перестановці змінюють положення слів, словосполучень, підрядних і самостійних речень у тексті (Банзерук, 2021). Додавання – це тип перекладацької трансформації, при якому до тексту перекладу додають слова, яких не вистачає і, як результат, збільшують обсяг тексту (Банзерук, 2021). Опущення або вилучення – це антонімічний тип трансформації до типу “додавання”. Цю трансформацію використовують для того, аби адаптувати матеріал для реципієнта, вилучаючи певні елементи і зменшуючи обсяг тексту (Банзерук, 2021). Заміни – це найпоширеніший тип перекладацьких трансформацій; при перекладі тексту, за допомогою заміни, можна трансформувати як граматичні одиниці (слова, частини мови, члени речення тощо), так і лексичні (Банзерук, 2021).

Американський лінгвіст З. Харріс (1970) має схожий погляд щодо ПТ. Учений запропонував наступну класифікацію:

- 1) перестановка;
- 2) заміна (субституція);
- 3) додавання (ад’юнкція);
- 4) вилучення, опущення елемента (еліпсис) (Харріс, 1970).

Розглянемо схожу, але більш розширену класифікацію перекладацьких трансформацій чи перетворень, де зазначено шість типів:

- 1) лексичні перетворення – заміни лексичних елементів синонімами (Сіняговська, 2014);
- 2) стилістичні перетворення – зміна стилістичного забарвлення мовної одиниці (Сіняговська, 2014);
- 3) морфологічні перетворення – перетворення у контексті частин мови, заміна однієї частини мови декількома іншими (Сіняговська, 2014);
- 4) синтаксичні перетворення – трансформації на синтаксичному рівні (слів, словосполучень і речень), зміна частин складного речення, зміна типу зв’язку між частинами складного речення, перетворення пропозицій у словосполученнях, зміна місця розташування частин у складнопідрядних і складносурядних реченнях (Сіняговська, 2014);

5) семантичні трансформації – заміна деталей, які одночасно є ознаками (Сіняговська, 2014);

б) трансформації змішаного виду – це трансформація за допомогою конверсії та антонімічного перекладу (Сіняговська, 2014).

Більш стисла класифікація ПТ включає наступні різновиди перетворень (Сіняговська, 2014):

- лексичні. Під лексичними трансформаціями розуміємо конкретизацію, генералізацію, антонімічний переклад, ампліфікацію, адаптацію, компенсацію, смислове узгодження, експлікацію (Сіняговська, 2014);
- стилістичні. До цього типу включений лише один прийом, а саме модуляція;
- граматичні. У цьому типі існує чотири підтипи – заміни, перестановки, вилучення, додавання (Сіняговська, 2014).

Звернемося до класифікації перекладацьких перетворень, яку розробили французькі лінгвісти Жан Дарбельне та Жан-Поль-Вінья. Ці вчені не виокремлюють перекладацькі трансформації, а пропонують перекладацькі прийоми, які можуть стати в нагоді перекладачу. Виходячи з того, що в процесі перекладу текст може набувати іншого змісту або втрачати його, часто відбувається порушення мовних норм. Це явище цілком природне, адже здійснити прямий переклад буває складно. Особливо, коли ми працюємо з турецькою мовою, де будова речення суттєво відрізняється від українського. Зважаючи на вищеописане, вчені висунули ідею про дві групи перекладацьких прийомів:

1) прийоми прямого переказу (дослівний переклад, запозичення, калькування) (Сіняговська, 2014);

2) прийоми непрямого перекладу (транспозиція – заміна однієї частини мови іншою; еквіваленція – передача змісту прислів'їв та афоризмів іншими словами; модуляція – зміна наявної думки; адаптація – заміна деталей) (Сіняговська, 2014).

Український вчений І. Корунець (2003) вважає, що при перекладі мовних одиниць з мови оригіналу на мову перекладу не обійтись без перекладацьких перетворень. Він виділяє такі два типи трансформацій:

1) “внутрішні” або неявні трансформації, при застосуванні яких ми можемо перекладати лексичні та семантичні мовні рівні (Корунець, 2003). Автор має на увазі, що певне слово в деяких контекстах може мати не буквально значення.

2) “зовнішні” або явні перетворення, за допомогою яких відбуваються певні зміни у порівнянні зі структурою змістовних одиниць при перекладі (Корунець, 2003). Проте такі трансформації не змінюють структуру змістовної одиниці, яка піддається перекладу, наприклад, певне слово може перетворитись на словосполучення або ж навпаки (Корунець, 2003). Таким чином, дослідник наголошує на змінах з граматичної та стилістичної точок зору.

Окрім описаних трансформацій, мовні одиниці можна перекласти, використовуючи семантичні еквіваленти. До такого прийому звертаються при перекладі пасивних конструкцій, передачі значення більшості, антонімічному перекладі, перекладі конструкцій з інверсією.

Отже, в цілому вчені виокремлюють переважно схожі або приблизно однакові типи ПТ. Найбільш поширеними типами, які виділяють більшість мовознавців у своїх класифікаціях, вважаються лексичні та граматичні трансформації.

Висновки до розділу 1

Переклад – це процес комунікації міжмовних спільнот; відтворення думки іншою мовою без втрати змістового наповнення та форми. Переклад – це як продукт (перекладений текст), так і процес діяльності (перекладацька діяльність) мовного посередника. Існують два ключових способи перекладу – усний та письмовий. Перекладач повинен розумітись на наступних видах перекладу: адекватний, вільний, художній, спеціальний тощо.

Одне із найскладніших завдань перекладу – досягти еквівалентності та адекватності. Саме використання перекладацьких трансформації допомагає перекладачеві виконати переклад на найвищому рівні. ПТ – це перетворення, заміни різноманітних одиниць у процесі перекладу.

Існує велика кількість класифікацій ПТ, оскільки вчені підходять до цього питання по-різному. Опираючись на наше дослідження, найпоширенішими типами є лексичні та граматичні трансформації.

РОЗДІЛ 2. ЗАСТОСУВАННЯ ГРАМАТИЧНИХ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТУРЕЦЬКИХ ГАЗЕТНО- ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ

2.1. Граматичні перекладацькі трансформації

Граматичні перекладацькі трансформації – це зміна структури речення при перекладі. Це явище також називають перекладацькою заміною, зазвичай при застосуванні відбувається зміна порядку слів в реченні.

Учені надають граматичним перекладацьким трансформаціям місце в своїх класифікаціях.

Як ми згадували раніше, І. Сіняговська (2014) у своїй праці, де вона описує типи ПТ, звертається до класифікацій різних учених. Наприклад, за однією з таких, граматичні трансформації означають заміни частин мови або членів речення (Сіняговська, 2014).

У іншій класифікації, де І. Сіняговська (2014) пише про три види трансформацій, можемо спостерігати граматичні у вигляді таких прийомів, як перестановки, перебудови, додавання, вилучення і заміни. Подібна класифікація пропонує такі способи, як додавання, вилучення, перестановки, транспозиції в межах граматичних трансформацій (Сіняговська, 2014).

А. Задорожна (2020) подає граматичні перекладацькі трансформації наступним чином: заміна частин мови, перестановка членів речення, об'єднання та членування речень.

У наступному прикладі класифікації ПТ їх розмежовують по чотирьох рівнях, зокрема, на стилістичному рівні можуть існувати і лексичні, і граматичні трансформації (Сіняговська, 2014).

Інша класифікація демонструє розподіл трансформацій на три види, де граматичні – це прийоми пасивізації, заміни членів речення або частин мови, членування або об'єднання елементів (Сіняговська, 2014).

Розглянемо ще одну класифікацію перекладацьких трансформацій чи перетворень, яку описує І. Сіняговська (2014) у своїй праці. Дослідниця зазначає шість типів перекладацьких трансформацій, серед яких є морфологічні перетворення – заміни частин мови, заміна однієї частини мови декількома іншими; синтаксичні перетворення – трансформації слів, словосполучень і речень, зміна частин складного речення, зміна типу зв'язку між частинами складного речення, перетворення пропозицій у словосполученнях, зміна місця розташування частин у складнопідрядних і складносурядних реченнях (Сіняговська, 2014).

Більш стисла класифікація ПТ у граматичному типі містить чотири підтипи – заміни, перестановки, вилучення, додавання (Сіняговська, 2014).

Ми будемо практичну частину дослідження, опираючись на класифікацію, описану І. Сіняговською (2014). Таким чином, ми використовуватимемо заміни частин мови, додавання, вилучення, заміни членів речення та синтаксичні заміни в складному реченні.

Отже, граматичні перекладацькі трансформації – це граматичні заміни в реченні, які застосовують при виконанні перекладу. Існують класифікації ПТ, де граматичні перекладацькі перетворення ділять на види теж.

2.2. Застосування граматичних перекладацьких трансформацій

2.2.1. Заміна частини мови. Морфологічна категорія слів є елементом, який часто перебуває під впливом граматичних перетворень. Поширеними замінами є заміни дієслова іменником, іменника прикметником, займенником, дієсловом та трансформації з іншими частинами мови.

1. Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar, **sorunun çözümü için** hem Rusya, hem Ukrayna hem de Birleşmiş Milletler tarafıyla yoğun bir görüşme gerçekleştirdi.

Міністр національної оборони Хулусі Акар провів інтенсивні переговори як зі сторонами Росії та України, так і зі стороною Організації Об'єднаних Націй, щоб вирішити проблему.

- sorunun çözümü için – щоб вирішити проблему – У цьому реченні було застосовано прийом граматичної трансформації – заміна частини мови. Іменник “**çözüm**” було трансформовано на дієслово “**virışiti**”, що додало реченню милозвучності.

2. Hastaların ilgisizlikten öldüğü, yaşlı bakımevlerinde **içimizi yakan** görüntülerle karşılaştık.

Ми зіштовхнулися з жахаючими картинами в будинках для людей похилого віку, де хворі помирають від байдужості.

- içimizi yakan – жахаючими – у цьому прикладі ми спостерігаємо заміну словосполучення, яке складається з таких частин мови, як дієприкметник “**yakan**” разом з іменником “**iç**”, на прикметник “**жахаючий**”. Така ПТ була виконана задля того, аби спростити сприйняття змісту речення читачем.

3. Türkiye olarak küresel salgında **sunduğumuz** küresel sağlık hizmetleriyle, ülkelere gönderdiğimiz tıbbi desteği alnımızın akıyla verdik.

Як Туреччина, ми наполегливо надавали медичну підтримку, що надсилали країнам, пропонуючи також всесвітні медичні послуги у глобальну епідемію.

- sunduğumuz – пропонуючи - шляхом граматичної трансформації дієслівну форму “**sunduğumuz**”, що відноситься до імен дії на *-dik*, ми замінюємо на дієприслівник “**пропонуючи**”. При такій заміні це речення не буде переповненим додатковими конструкціями, а сенс, у свою чергу, залишиться незмінним.

4. Soruşturma, aralık ayı başında Katar ve Kuveyt için vize serbestisini onaylayan bir komite oylamasının yanı sıra çok sayıda Avrupalı milletvekilinin Körfez bölgesine yaptığı bir dizi paralı ziyaret de dahil olmak üzere geçmiş **yasama** çalışmalarına ışık tutuyor.

Дослідження проливає світло на минулий законодавчий процес, включаючи голосування комітету за безвізовий режим для Катару та Кувейту на початку грудня, а також низку оплачуваних візитів багатьох європейських депутатів до Перської затоки.

- yasama – законодавчий – ми трансформували іменник “**yasama**” в прикметник “**законодавчий**”. Заміна частини мови у цьому реченні є

природньою, адже зазвичай ізафетні конструкції такого типу, як “yasama çalışmaları”, ми перекладаємо за допомогою прикметників та іменників.

5. Cumhurbaşkanımızı ve ülkemizi hedef alan bu çirkin eylemin sorumluları hakkında **gerekenin yapılması** İsveç makamlarının sorumluluğundadır.

Шведська влада повинна вжити необхідних заходів щодо відповідальних за цей жахливий акт, спрямований проти нашого президента і країни.

- gerekenin yapılması – необхідних заходів – у цьому випадку форму “**yapılması**”, яка походить від дієслова “yapılmak” ми замінили на іменник “**заходи**”. Таким чином замість словосполучення “те, що необхідно зробити” ми отримали “необхідні заходи” і досягли перекладацької адекватності.
- sorumluluğundadır – повинна вжити – дослівно ця турецька конструкція може бути перекладена як “у межах відповідальності” або “... відповідальна за”, однак у цьому реченні вже є спільнокореневе слово “відповідальних”, тому вважаємо доречним замість іменника “**sorumluluk**” використати поєднання дієслів “**повинна вжити**”.

6. Bu arada geçen yıl kasım ayında yine İsveç'te PKK'ya yakınlığıyla **bilinen** Rojava Komitesi (Rojava Komiteerna) isimli oluşumun üyeleri tarafından Türkiye'nin Stockholm Büyükelçiliği'ne Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı hedef alan görüntüler yansıtılmıştı.

До речі, у листопаді минулого року члени формування під назвою “Комітет Рожави” (Rojava Komiteerna), відомого у Швеції своєю близькістю до РПК, продемонстрували посольству Туреччини в Стокгольмі зображення, націлені на президента Реджепа Тайїпа Ердогана.

- bilinen – відомого – шляхом граматичної ПТ ми перетворили дієслівну форму, а саме дієприкметник “**bilinen**” (походить від “bilinmek”) на прикметник “**відомий**”. Заміна була виконана для побудови граматично правильної конструкції речення в українській мові.

7. Yarıciöğlü, “Başkanlık divanı toplantısında il ve ilçe teşkilatlarımızla yapmış olduğumuz **istişarelerde**, 2023 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde, Recep Tayyip Erdoğan'ı destekleme kararı aldık” dedi.

Япиджиоглу сказав: “На засіданні президентської ради, консультиуючись з нашими провінційними та районними організаціями, ми вирішили підтримати Реджепа Тайїна Ердогана на президентських виборах 2023 року.”

- *istişarelerde* – консультиуючись – турецьке речення містить іменник; цей член речення був замінений на дієприслівник.

Отже, трансформували певні частини мови в інші, ми зберегли зміст речень та водночас зробили їх притаманними для української граматики.

2.2.2. Додавання. Цей тип перекладацької трансформації полягає у додаванні до перекладеного тексту доречних у конкретному контексті слів, яких не було в оригінальному тексті.

1. Ніç kimse milletimizin gözünü el çabukluğuyla boyayarak iradesini esir **alabilecek güçte değildir.**

Ніхто не має такої сили, щоб швидкістю руки зафарбовуючи очі нашої нації, забрати її волю.

- *alabilecek güçte değildir* – не має такої сили – при перекладі на українську мову ми додали дієслово “**мати**”, аби передати повне значення речення. Окрім того, додали займенник “**такий**”, щоб додати реченню експресивності та не втратити значення турецької дієприкметникової конструкції “**alabilecek**”.

2. Erdoğan, "Biz insanlığa hizmet için **gayrete** devam edeceğiz" dedi.

*Ердоган сказав: “Ми будемо продовжувати **докладати зусиль**, аби служити людям”.*

- *gayrete* – докладати зусиль – у процесі перекладу ми провели граматичну трансформацію, таким чином іменник “**gayret**” – “**зусилля**” доповнили дієсловом “**докладати**”, аби зробити речення зрозумілим для українського читача.

3. Ümraniye'de **yol verme kavgasıyla** başlayan tartışmanın ardından kavgayı ayırmaya gelen esnafı tartışarak tabancayla 4'ü **ağır** 6 kişiyi yaraladıktan sonra silahını düşürünce öldürülen Emrah Güner (34) cinayetiyle ilgili gözaltına alınan **şüpheli** adliyeye sevk edildi.

*Справу підозрюваного, якого затримали у зв'язку із вбивством 34-річного Емраха Гюнера, що був убитий, коли той, сперечаючись із крамарем, який прийшов розборонити сварку після **конфлікту**, що розпочався в Умраніє, **пов'язаного з тим, аби поступитись дорогою**, поранив із пістолета 6 осіб, чотирьом, з яких наніс **серйозні ушкодження і впустив пістолет**, була передана до суду.*

- yol verme kavgasıyla – конфлікту... пов'язаного з тим, аби поступитись дорогою – у турецькому реченні словосполучення складається з усіченого інфінітиву “**verme**” та іменника “**kavgası**”, які поєднали одноафіксним ізафетом. Для того, щоб адекватно перекласти речення з словосполученнями такого типу, ми додатково використовуємо сполучники, прийменники та інші допоміжні слова.
- ағйг – з яких наніс серйозні ушкодження – задля того, аби переклад набув рис, притаманних граматичній будові речень в українській мові, ми використали прийом додавання.
- şüpheli – справу підозрюваного – у процесі трансформації було додано слово “**справу**”. Без такого перетворення переклад мав би наступний варіант: “**підозрюваного передано до...**”, однак, зважаючи на норми газетно-публіцистичного стилю в українській мові, ми не можемо перекласти це речення без виконаних змін.

4. Birleşmiş Milletler bünyesinde tesis edilecek Sıfır Atık Danışma Kurulu ile uygulamanın tüm dünyada yaygınlaştırılması için de **girişimlere** başladık.

*Ми також розпочали **ініціативну діяльність** з поширення програми по всьому разом з Консультативним комітетом з безвідходного виробництва, який буде створений в межах Організації Об'єднаних Націй.*

- girişimlere – ініціативну діяльність - ми додали слово “**діяльність**”, щоб полегшити розуміння змісту перекладеного речення.

5. Çin Komünist Partisi **Dışışleri** Komisyonu Ofisi Direktörü Wang Yi ve ABD Dışışleri Bakanı Antony Blinken arasında gerçekleştirilen telefon görüşmesinde ise Wang Yi'nin balon olayını "kaza" olarak nitelendirdiği, spekülasyondan ve yanlış **değerlendirmelerden** kaçınılması çağrısı yaptıği aktarıldı.

У телефонній розмові ж, яка відбулася між директором Офісу Комісії Комуністичної Партії Китаю з питань закордонних справ Ван Ї та міністром закордонних США Ентоні Блінкеном, було повідомлено, що Ван Ї схарактеризував подію з повітряною кулею “нещасним випадком” і закликав уникати спекуляцій та помилкового **оцінювання ситуацій**.

- dışışleri – з питань закордонних справ – до слова “**dışışleri**”, що входить у склад ізафетного ланцюжка, ми додали “з питань”. Без здійсненої трансформації цю частину речення було би перекласти практично неможливо.
- değerlendirmelerden – оцінок ситуацій – у даному випадку прийом додавання розкриває значення віддієслівного іменника “**değerlendirme**” саме у цьому контексті.

6. **Derinliği** 7 kilometre olarak belirlenen depremde Kahramanmaraş’ın yanı sıra, Hatay, Gaziantep, Kilis, Osmaniye, Malatya, Adıyaman, Diyarbakır, Şanlıurfa, Adana **illerimizde** yıkıma yol açtı.

Землетрус, глибина осередку якого визначена в 7 кілометрів, спричинив руйнування не лише в Кахраманмараші, але й в інших наших провінціях: Хатай, Газіантеп, Кіліс, Османіє, Малатья, Адяман, Діярбакір, Шанлиурфа та Адана.

- derinliği – глибина осередку – трансформація полягає у додаванні іменника “**осередок**”. Звичайно, словосполучення “глибина землетрусу” було би зрозумілим теж, однак більш милозвучний варіант все-ж вимагає перетворень.
- illerimizde – інших наших провінціях – було додано займенник “інших”, адже на початку речення згадали Кахраманмараш, що є турецькою провінцією, наступні ж також провінції в Туреччині. Без додавання компоненту, необізнаний читач міг би сприйняти Кахраманмараш, як географічну одиницю, що належить до іншої країни.

Отже, додавання слів шляхом граматичної перекладацької трансформації дозволяє читачеві краще розуміти текст перекладу. Адже для того, хто читає перекладений текст, важливо отримувати ті емоції, які отримує і читач оригіналу.

2.2.3. Вилучення. Таке явище в перекладі, як вилучення або опущення, є абсолютним антонімом до типу згаданого вище (додавання). При такій граматичній трансформації ми позбавляємось тих слів, які вважаємо недоречними в перекладі.

1. **Havaların soğuması** ile birlikte balık çeşitlerinde ve bolluğunda azalma meydana gelse de vatandaşların balığa olan ilgisi azalmadı.

Хоча з похолоданнями відбувається зменшення сортів та чисельності риб, інтерес громадян до них не змінився.

- havaların soğuması – похолоданнями – шляхом такої граматичної трансформації, як вилучення, ми уникнули слова “havalar” – “погода” в українському перекладі, аби не нагромаджувати речення зайвими словами. При цьому ж сенс лишився незмінний.

2. **Son dakika haberine** göre; 11 ili etkileyen Kahramanmaraş merkezli iki büyük depremin ardından **Hatay merkezli** iki deprem daha meydana geldi.

За останніми новинами, після двох сильних землетрусів з центром у Кахраманмараші, які зачепили 11 провінцій, відбулося ще два землетруси в Хатаї.

- son dakika haberine göre – за останніми новинами – такий варіант дослівно перекладатиметься, як “новини останньої хвилини”. Його можна зустріти чи не в кожній турецькій статті, проте для української преси це не типово.
- Hatay merkezli – в Хатаї – вилучили “merkezli”, щоб у реченні не було повторів (“...з центром у Кахраманмараші...”)

3. İran'ın Kirman eyaletinde **içerisinde** İran Gençlik ve Spor Bakanı Hamid Seccadi'nin de **bulunduğu** helikopterin düşmesi sonucu 1 kişi hayatını kaybetti, 1'i ağır 15 kişi yaralandı.

У результаті падіння вертольоту, в якому був міністр молоді й спорту Ірану Хамід Седжаді, в провінції Кірман в Ірані постраждали 15 осіб, 1 з яких у тяжкому стані.

- içerisinde...bulunduğu – в якому – не виконавши ПТ, ми б отримали речення з таким наповненням: “...вертольоту, в середині якого...” Однак таке уточнення є недоречним, на нашу думку, в українському перекладі тексту газетно-публіцистичного стилю.

4. Daha önce **yaptığım açıklamalarda belirttiğim** gibi, mevcut şartlar itibarıyla halk sağlığını tehdit edici bir durum şu ana kadar yoktur.

Як я зазначав у своїх заявах раніше, з урахуванням нинішніх умов, ситуації, яка б загрожувала здоров'ю населення, немає.

- yaptığım açıklamalarda belirttiğim – зазначав у своїх заявах – як і у попередньому випадку, шляхом ПТ, ми позбулись надмірних деталей в реченні. Це не спотворило зміст, а зробило переклад лаконічним.

5. Hatay'ın Antakya ilçesinde yüzlerce kişinin hayatını kaybettiği, **250 daireden oluşan** Rönesans Rezidans'ın enkazı, iş makineleriyle kaldırıldı.

Уламки 250-квартирного “Rönesans Rezidans” у районі Антак'я міста Хатай, де загинули сотні людей, були розібрані за допомогою спецтехніки.

- 250 daireden oluşan – 250-квартирного – дослівний переклад поданого уривку цього речення є таким – “... що складається з **250 квартир...**” Однак ми вирішили виконати ПТ, аби речення стало більш “живим”, а отже сприймалося українським читачем краще.

6. Deprem bölgesindeki gönüllü sağlık çalışanları için yeni bir **düzenleme yapıldığını** duyuran Koca, bölgede çalışmak isteyenlerin başvuruda bulunabileceğini ve başvuruların bakanlık tarafından ihtiyaç doğrultusunda değerlendirileceğini belirtti.

Коджа, оголошуючи про нове розпорядження для медичних працівників-волонтерів у районі землетрусу, повідомив, що ті, хто хоче працювати в цій місцевості, можуть подати заявку, і звернення будуть розглянуті міністерством відповідно потреб.

- düzenleme yapıldığını – розпорядження – опираючись прийом вилучення, уникаємо при перекладі дієслівної форми “**yapıldığını**”. На нашу думку, це лише уточнюючий елемент, притаманний турецькій будові речення, наявність перекладу якого є недоречною.

Отже, вилучення дозволяє нам опускати з тексту певні слова, щоб уникнути повторів, “зайвих” слів, які не відіграють в реченні важливої ролі.

2.2.4. Заміна членів речення (синтаксичні заміни в реченні). При виконанні заміни членів речення, компоненти такого речення набувають інших синтаксичних функцій порівняно з текстом мовою оригіналу. Відбуваються заміни однієї частини мови на іншу, пасивної конструкції на активну тощо. За наявності синтаксичних заміни в реченні, ми трансформуємо прості речення в складні, складні – у прості, головне речення замінюємо на підрядне і навпаки.

1. Manisa'nın Turgutlu ilçesinde karşıdan karşıya geçmeye **çalışırken** beton mikserinin geldiğini **fark eden** anne kızını **iterek kurtarıırken**, kendisi aracın altında kalarak hayatını kaybetti.

У районі Тургутлу в Манісі жінка, яка намагалася перейти вулицю, помітила наближення бетономішалки; мати підштовхнула свою доньку, чим її і врятувала, сама ж загинула, опинившись під транспортним засобом.

- çalışırken – яка намагалася – виконуючи ПТ ми замінили обставину на присудок, утворивши підрядне речення при перекладі.
- fark eden – помітила – в цьому ж випадку не відбулось заміни члена речення, але підрядне речення перетворилось на присудок головного речення.
- iterek kurtarıırken – підштовхнула...врятувала – ці компоненти турецького речення в конкретному варіанті ми розглядаємо, як обставини. При перекладі трансформували в присудки.

2. Erdoğan, depremlerde hayatını **kaybedenlerin** sayısının 46 bin 104' yükseldiğini duyurdu.

Ердоган повідомив, що кількість загиблих від землетрусів зростає до 46 тисяч 104 осіб.

- kaybedenlerin – загиблих – дієприкметник на -an (-уан) автоматично вказує нам, що речення буде містити в собі підрядне. Шляхом граматичної трансформації ми цього позбуваємось та отримуємо спрощений варіант.

3. Seçimlerin 14 Mayıs tarihinde yapılacağını **yineleyen** Erdoğan, "10 Mart Cuma günü Anayasa'nın verdiği yetkiye dayanarak alacağımız seçim kararının ertesi gün Resmi Gazete'de yayınlanması ile süreci başlatıyoruz" diye konuştu.

Ердоган **повторив**, що вибори відбудуться 14 травня, і додав: “На підставі повноважень, наданих Конституцією 10 березня у п’ятницю, ми розпочнемо процес публікації результатів виборів наступного дня в “Resmî Gazete” (Офіційній Газеті)”.

- yineleyen – повторив – як і в попередньому реченні, ми не включили в переклад ще одне підрядне речення.

4. Ukrayna Devlet Başkanlığı Ofisi Başkanı Andriy Yermak, sosyal medya hesabından yaptığı açıklamada görüntülere **tepki göstererek**, “Bir savaş esirini öldürmek, başka bir Rusya Federasyonu savaş suçudur.”

Голова Офісу Президента України Андрій Єрмак у своєму акаунті в соціальних мережах **відреагував** на кадри: “Вбивство військовополоненого - це ще один військовий злочин Російської Федерації”.

- tepki göstererek – відреагував – обставину в турецькому реченні було трансформовано в присудок в українському реченні.

5. Haberde 'Türkiye'nin **çekişen** muhalefet liderleri, 14 Mayıs seçimlerinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a meydan okuyacak ortak bir aday üzerinde anlaşmaya varmak için son bir girişimde bulunmak üzere Pazartesi günü bir araya geldi' ifadesine yer verildi.

У повідомленні йдеться про те, що лідери-суперники турецької опозиції зібралися у понеділок, щоб зробити останню спробу узгодити спільного кандидата, який би кинув виклик президенту Реджепу Тайїпу на виборах 14 травня.

- çekişen – суперники – звична практика, де ми замінили підрядне речення на частину присудка головного речення.

6. Fenerbahçe Beke - Barcelona maçının öncesinde 2014-2022 yılları arasında sarı-lacivertli ekibin formasını giyen ve yaz transfer döneminde Barcelona'ya transfer olan Çekyalı oyuncu Jan Vesely, **Fenerbahçe kulübü tarafından onurlandırıldı.**

Перед матчем “Феребахче Беко” - “Барселона” клуб “Фенербахче” відзначив чеського гравця Яна Веселого, який у 2014-2022 роках носив жовто-синю футболку і перейшов до “Барселони” під час літнього трансферного вікна.

- Fenerbahçe kulübü tarafından onurlandırıldı – клуб “Фенербахче” відзначив – пасивна конструкція була перетворена на активну. Для українського перекладу такий варіант є більш звичним.

7. Diyarbakır'da, depremde evlerini kaybeden vatandaşlar için oluşturulan çadırkentte **yaşayan** H.D. isimli kadın ve M.Ç.'ye otomobil çarptı. H.D. olay yerinde yaşamını yitirirken M.Ç. ise ağır yaralandı.

У Діярбакирі автомобіль збив мешканців (“М. Ч.” та жінку на ім'я “Х. Д.”) наметового містечка, створеного для громадян, які втратили свої домівки під час землетрусу. “Х. Д.” загинула на місці події, а громадянин (-ка) “М. Ч. тяжко поранений (-на)”.

- yaşayan – мешканців – у турецькому реченні ми спостерігаємо підрядне речення з “yaşayan”. Оскільки в цьому головному реченні є не одне підрядне, то заміна підрядного речення на додаток головного речення є обґрунтованим перекладацьким рішенням.

Таким чином, заміни членів речення та синтаксичні заміни в реченні знову-таки спростили нам переклад важливих частин речень. Переклад є пристосованим до граматичної будови українського речення.

Отже, при перекладі турецьких газетно-публіцистичних текстів, ми використали граматичні трансформації, а саме заміна частини мови, додавання, вилучення, заміна членів речення (синтаксичні заміни в реченні), що значно покращило якість перекладу турецьких текстів.

Висновки до розділу 2

Граматичні перекладацькі трансформації – це зміна граматичної будови речення при перекладі. Граматичні ПТ відіграють важливу роль для виконання перекладу із збереженням думки та зміною граматичної форми, синтаксичної конструкції тощо. Учені включають до своїх класифікацій граматичні ПТ.

У дослідженні ми застосували наступні граматичні ПТ: заміна частини мови, додавання, вилучення, заміна членів речення (синтаксичні заміни в реченні). Шляхом

замін ми досягли перекладацької адекватності, не позбавили текст змістового наповнення й стилістичного забарвлення, зробили його доступним для легкого сприйняття українським читачем. Особливо варто наголосити, що такі заміни були важливими при перекладі, адже турецька мова належить до аглютинативних мов, граматична будова речень яких досить відрізняється від української мови.

ВИСНОВКИ

Сучасні лінгвісти зацікавлені у вивченні особливостей перекладу та застосуванні перекладацьких трансформацій. Про це може свідчити велика кількість наукової літератури, яка піднімає це питання. Також у працях мовознавців неабияка увага приділена опису ПТ, причинам їх використання, огляду численних класифікацій.

У більшості класифікацій учених зазначено два типи перекладацьких трансформацій: лексичні та граматичні. Перекладач не зможе отримати якісний переклад без використання змін при перекладі з мови оригіналу. Таким чином, застосовуються граматичні перекладацькі трансформації, заміни, додавання, вилучення тощо. Використання зумовлене тим, що структура будови українського речення значно відрізняється від тої, яка притаманна турецькому реченню.

За результатами виконаного нами дослідження ми робимо наступні висновки.

1) У першу чергу ми визначили теоретичні засади дослідження перекладацьких трансформацій. Дслідили поняття “переклад”. Так, переклад – це відтворення певного задуму іноземною мовою без втрати форми та сенсу, з використанням різноманітних трансформацій. Основна складність при перекладі – це отримати такий же цілісний та контекстуально наповнений текст в мові перекладу, як і в мові оригіналу.

2) Розглянули дефініції ПТ, запропоновані українськими та зарубіжними дослідниками. На сучасному етапі мовознавці не мають єдиної сформованої дефініції “перекладацька трансформація”. Ми проаналізували численні праці на тему ПТ, де вчені пропонували свої варіанти. Таким чином, ПТ – це перетворення або зміни, які відбуваються у просторі двох мов, перефразування та перебудова одиниць оригінального тексту; кінцевою метою цих дій є досягнення перекладацької адекватності та еквівалентності.

3) Ми охарактеризували наявні класифікації ПТ за працями українських та зарубіжних учених. Мовознавці по-різному підходять до питання класифікації ПТ. Сьогодні існують різні види таких класифікацій, оскільки мовознавці знову-таки мають різні точки зору щодо класифікації ПТ. Однак все-ж є найбільш популярні та

обґрунтовані класифікації, запропоновані фахівцями. Найчастіше лінгвісти згадують такі види трансформацій, як лексичні, граматичні, лексико-граматичні. Згадані види мають також вузчі підвиди, описані в теоретичному розділі курсової роботи.

4) Після розгляду наявних класифікацій ми обрали одну для подальшої роботи в практичній частині. Ми досліджували граматичні перекладацькі трансформації, опираючись на класифікацію, яку описала І. Сіняговська (2014) в своїй науковій роботі. Таким чином, наше практичне дослідження було проведено із застосуванням розподілу граматичних перекладацьких трансформацій на чотири види. Вони включали приклади речень із використанням заміни частини мови, додавання, вилучення, заміни членів речення та синтаксичних заміни у складному реченні.

5) Описали вживання ПТ з турецької мови на українську на основі перекладених нами варіантів речень із турецьких газетно-публіцистичних текстів. Зважаючи на специфіку турецької граматики, ПТ є необхідним явищем при виконанні точного та еквівалентного перекладу. Після кожної проведеної трансформації ми проаналізували доцільність її використання. У процесі цього порівнювали текст мови оригіналу з отриманим текстом мови перекладу, у деяких випадках розмірковували над варіантами перекладу без використання ПТ. На нашу думку, всі ПТ в цій роботі є доцільними, адже, за рахунок цих змін, переклад є адекватним, зміст збережений, цілісність не втрачена.

У результаті дослідження ми з'ясували, що вдалий переклад турецьких текстів, зокрема газетно-публіцистичних, є неможливим без вмілого оперування перекладацькими трансформаціями. Оскільки структури будов речень турецької та української мов суттєво відрізняються, то перекладачеві варто звертати особливу увагу при трансформованні граматичних явищ. Це завдання може бути полегшене із застосуванням граматичних перекладацьких трансформацій.

ÖZET

Araştırmamız Türkçedeki gazetecilik metnlerinin çevirilerindeki gramatik çeviri dönüşümlerini belirtmektedir. Çeşitli bilgi kaynaklarından gazetecilik metnlerinin çevirisi oldukça yaygındır. Çevirinin amacı, işlenmiş metnin maksimum eşdeğerliğini, bütünlüğünü ve doğruluğunu elde etmek, metnin özelliklerini korumak, içeriğin bütünlüğünü iletme. Kaliteli bir çeviri yapmanın etkili bir yolu çeviri dönüşümleridir.

Araştırmamızın nesnesi çeviri dönüşümleri. Konusu, gazetecilik metnlerinin Türkçeden Ukraynacaya çevrilmesinde gramatik çeviri dönüşümleri. Çalışmamızın amacı, Türk gazetelerinde yayınlanan metinleri çevirirken gramatik çeviri dönüşümlerini araştırmaktır. Bu hedefe ulaşmak için aşağıda belirtilmiş görevleri çözmemiz gerekti.

Araştırmamızın görevleri: “tercüme” kavramını araştırmak; Ukraynalı ve yabancı araştırmacılar tarafından sunulan çeviri dönüşümleri tanımlarını incelemek; Ukraynalı ve yabancı bilim insanlarının çalışmalarına göre çeviri dönüşümlerinin farklı sınıflandırmalarını araştırmak; sunulan çeviri dönüşümlerinin sınıflandırmalarından birini seçmek; Türkçeden Ukrayna diline çeviri dönüşümleri kullanımını örnekleri göstererek tanımlamak; çeviri dönüşümlerinin kullanılmasının uygunluğunu analiz etmek.

Araştırma süresinde çeşitli bilimsel yöntemleri kullanarak amacımıza ulaşmayı başardık. Çalışmamızın sonuçları arasında bunları belirledik. Çevirme, bir düşüncenin yabancı dilde şekil ve anlamını kaybetmeden, çeviri dönüşümleri kullanarak oluşturulmasıdır. “Tercüme” terimi, elde edilen ürün ve tercümanın çalışma süreci şeklindeki sonuç olarak anlaşılır. Çeviri dönüşümleri, iki dil arasında gerçekleşen dönüşüm veya değişim, orijinal metnin birimlerinin yeniden ifade edilmesi; bu eylemlerin nihai amacı çevirmenlik yeterliliği ile eşitliğini elde etmektir. Dilbilimciler çeviri dönüşümlerinin sınıflandırması konusunda farklı yaklaşımlara sahiptir. Dilbilimciler genellikle sözcük, dilbilgisi, sözcük-gramatik gibi dönüşümlerden bahsederler. Çalışmamızda gramatik çeviri dönüşümlerinin dört türüne ayrımı yapıldı. Bunlar, sözcük türlerinin değiştirilmesi, ekleme, çıkarma, cümlenin öğelerinin değiştirilmesi ve sözdizimsel değiştirmeler. Türkçe gazetecilik metnlerinden çevirdiğimiz cümle seçeneklerine dayanarak Türkçeden Ukraynacaya çeviri dönüşümlerinin kullanımını açıkladık. Bu çalışmadaki tüm çeviri

dönüşümlerinin uygun olduğunu düşünüyoruz, çünkü bu değişiklikler sayesinde çeviri yeterlidir, içeriği korunur, bütünlüğü kaybedilmez.

Araştırmamız sırasında tüm görevler tamamlandı. Türkçe gazetecilik metinlerini tercüme ederken, bu aşamada mümkün olan en detaylı şekilde gramatik çeviri dönüşümlerini araştırıp tanımlayabildik.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Банзерук, А. (2021). Перекладацькі трансформації в англійськомовному медіадискурсі. *Вісник студентського наукового товариства*, 25, 39-42.
2. Бондарчук, А. (2021). Стилiстичнi засоби при передачi емоцiй персонажiв та iхнiй переклад. *Науковий вiсник Чернiвецького нацiонального унiверситету iменi Юрiя Федьковича. Германська фiлологiя*, 833, 12-18.
3. Задорожна, А. (2020). Перекладацькi трансформацiї як засiб досягнення еквiвалентностi перекладу. *Актуальнi питання гуманiтарних наук*, 27 (2), 57-63.
4. Карпiловська, Є. (2019). Мовознавство. *Енциклопедiя Сучасної України*. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Відновлено з <https://esu.com.ua/article-68174>
5. Корунець, І. В. (2003). *Теорiя i практика перекладу (аспектний переклад): Підручник*. Вінниця: Нова Книга.
6. Лобода, В. (2019). Перекладацькi трансформацiї: дефiнiтивний характер та проблема класифiкацiї. *Науковий вiсник Мiжнародного гуманiтарного унiверситету. Серiя "Фiлологiя"*, (43), 72-74.
7. Павельєва, А., & Андрусь, Я. (2020). *Рiвнi та рiзновиди перекладу*, Матерiали Мiжнародної науково-практичної iнтернет-конференцiї "Тенденцiї та перспективи розвитку науки i освiти в умовах глобалiзацiї". Переяслав: зб. наук. пр.
8. Пiлик, В. (2019). Пошук лексичних вiдповiдникiв пiд час перекладу турецькомовних газетно-iнформацiйних повiдомлень українською мовою. *Закарпатськi фiлологiчнi студiї*, 9, 171-176.
9. Сiняговська, І. (2014). Визначення та класифiкацiя перекладацьких трансформацiй у процесi художнього перекладу тексту. *Науковi працi. Фiлологiя. Мовознавство*, 209 (221), 89-93. Відновлено з <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/20641>
10. Сорокiн, С. (2006). Проблема еквiвалентностi та адекватностi перекладу видо-часових форм у газетних текстах (на матерiалi турецької та української мов). *Українська орієнталістика*, 1, 65-71.

11. Babatürk, L. (2021). Kaliteli Çeviri Sorunu Üzerine. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (2), 1449-1456.
12. Harris, Z.S. (1970). *Papers in Structural and Transformational Linguistics..* Dordrecht: Springer.
13. Karakul, S. A. (2015). Çeviri uğraşı. *Turkish Studies (Elektronik)*, 10 (4), 63-78.
14. Konu, M. M. (2019). Çeviri edimine dilbilimsel açıdan uygulamalı bir yaklaşım. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö6), 500-516.